

СТРАТЕГІЇ ВЗАЄМОДІЇ ВІЙСЬКОВИХ УПРАВЛІНЦІВ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ: КОГНІТИВНА КОМПОНЕНТА

В статті розглянуто сутність стратегії взаємодії у складних проблемних ситуаціях. Визначено стратегію взаємодії, яка реалізується офіцером в проблемній міжособистісній ситуації, визначає набір, арсенал засобів комунікації з опонентом.

Ключові слова: взаємодія, комунікація, сприймання, проблемна ситуація, військовий управлінець.

Постановка проблеми. У ході проведення антитерористичної операції, на відміну від буденних (звичайних) ситуацій, відбувається інтенсифікація пізнавальних (когнітивних) процесів взаємодії. Тому в даному дослідженні комунікативні і перцептивні процеси розглянуті як когнітивний компонент взаємодії. Прагнучи відстояти і реалізувати свої інтереси і цілі, офіцери активно спілкуються. Військовий управлінець прагне довести до опонента максимум інформації про свої вимоги, пропозиції або прохання і рекомендації. Разом з тим, відбувається інтенсивний процес сприйняття ситуації, відстеження її розвитку. Від того, як офіцер сприймає ситуацію, залежить його поведінка, що, у свою чергу, впливає на сприйняття ситуації його опонентом. Тому відбувається взаємодія образів даної ситуації.

В умовах проведення антитерористичної операції службово-бойова діяльність служить потужним чинником розвитку складних ситуацій. Найбільш проблемною для офіцера-керівника сприймається доконфліктна ситуація, що пов'язано з її швидкоплинністю і необхідністю ухвалення рішення з приводу конфліктних дій. Чинник ієрархічних стосунків діяльнісного типу є більш значущим порівняно з чинником міжособистісних стосунків в аспекті впливу на виникнення і розвиток проблемної міжособистісної ситуації.

Аналіз досліджень і публікацій. Останні дослідження, що стосуються проблеми підготовки військових фахівців та формування стратегії взаємодії військових управлінців, охоплюють також такі питання: формування культури міжособистісних відносин у курсантів-прикордонників (Г. Топольницька); визначення педагогічних умов підготовки майбутніх офіцерів до управлінської діяльності (О. Аксьонова, А. Афанасьєв, О. Торічний, В. Уліч, Л. Олійник); соціально-філософський аналіз взаємовідносин: релігії і армії (С. Семенов); взаємодія, емпатія у різних життєвих ситуаціях (Л. Велитченко, Л. Журавльова, В. Гаврюшенко); особистісно-орієнтованої підготовки військових фахівців (В. Ягупов); розвитку військової освіти України (М. Нещадим) та ін.

Метою статті є дослідити основні стратегії взаємодії військового управлінця – офіцера у проблемних ситуаціях під час проведення антитерористичної операції.

Виклад основних результатів дослідження. Проведення антитерористичної операції вимагає від військових керівників особливості взаємодії та оптимізації взаємовідносин. Дослідження стратегії взаємодії має такі напрямки: теоретико-методологічний аналіз соціальної взаємодії; вивчення процесу спілкування військовослужбовців; дослідження конфліктів між військовослужбовцями.

Проведене дослідження показало, що для всіх без виключення типів проблемної міжособистісної ситуації, а не лише для конфлікту, характерне перекручування сприйняття і оцінки ситуації. Дослідження соціально-перцептивних процесів у проблемних ситуаціях взаємодії під час проведення антитерористичної операції показують, що перекручування в сприйнятті ситуації здатні досягати значних масштабів. Проаналізувавши наукові джерела і проведене дослідження дозволили виявити, в чому полягає перекручування сприйняття проблемної міжособистісної ситуації.

У проблемній міжособистісній ситуації перекручуються не лише її окремі елементи, але й сама ситуація в цілому. Одним з ключових показників адекватності сприйняття і оцінки проблемної ситуації є прогноз її розвитку. Завдяки точності прогнозу розвитку ситуації визначається її важкість для особи, переборна (або непереборна), аналізуються ресурси, необхідні для її вирішення, а також стратегії поведінки суб'єкта прогнозу по відношенню до іншого. На думку Г. Журавлева і М. Цискарідзе, виключно важливим аспектом процесу ухвалення рішення у проблемній ситуації є прогностична оцінка ситуації [3, с. 135]. Тому в процесі дослідження точність прогнозу розвитку проблемної ситуації розглядалася як інтегральний показник адекватності сприйняття ситуації в цілому.

Офіцери, як військові керівники, лише в кожному четвертому випадку точно або майже точно прогнозують розвиток проблемної ситуації. При цьому чим гостріша і напруженіша ситуація, тим менша вірогідність її точного прогнозування. Це пов'язано, з тим, що в доконфліктній ситуації офіцер повинен вирішити, яким шляхом вона розвиватиметься – у бік конфлікту або ж вирішиться компромісом, а можливо, і односторонньою поступкою. Тому, очевидно, і зростає число передконфліктних ситуацій, розвиток яких прогнозується.

Основною причиною помилок в прогнозі розвитку проблемної міжособистісної ситуації є їх швидкоплинність, динамізм і інтенсивність взаємодії в ситуації суперечності. Дефіцит часу для її обдумування і ухвалення грамотного управлінського рішення по оптимальній взаємодії приводить до помилок в прогнозі розвитку проблемної ситуації, особливо доконфліктних, як ті, що найшвидше розвиваються. Іншою причиною помилкового прогнозу розвитку проблемної ситуації є відсутність інформації про можливі дії опонента, така причина, як і відсутність інформації про інтереси і цілі опонента пов'язана з даною причиною, як невміння оцінювати проблемну міжособистісну ситуацію. Офіцери володіють недостатніми знаннями, навичками і вміннями у сфері соціально-психологічної і особистісної діагностики, візуальної психодіагностики, а також не завжди можуть за словами і діями опонента побачити його мотиви і інтереси. У

багатьох офіцерів існують слабкі уявлення про системний аналіз проблемної міжособистісної ситуації, сутність прогнозу її розвитку.

У ході дослідження були виявлені також декілька основних чинників, що визначають точність прогнозу розвитку проблемної ситуації. Серед них: емоційний стан учасника ситуації, що здійснює її прогноз; вміння офіцера звертати увагу на ключові параметри проблемної міжособистісної ситуації; професійна приналежність офіцера; вік учасника, що оцінює ситуацію.

Проаналізувавши данні зробимо висновок, що найчастіше точний або майже точний розвиток проблемної ситуації прогнозується опонентом, який перебуває в збудженому або роздратованому стані. Подібний емоційний стан позитивно впливає на продуктивність пізнавальних процесів, особливо сприйняття і мислення, що дозволяє офіцерові відносно рідше допускати значні помилки в прогнозі ситуації, ніж у спокійному стані, і тим більше, коли нервовий стан офіцера напружений до межі. Найчастіше помилки допускаються при надмірному емоційному напруженні.

Уміння офіцера в умовах проблемної міжособистісної ситуації концентрувати свою увагу на її ключових параметрах. Виявлено, що проблемні міжособистісні ситуації з вищою точністю прогнозуються тоді, коли офіцер, що здійснює аналіз і оцінку ситуації, концентрує свою увагу на тих її параметрах, які є основними при взаємодії офіцерів. При оцінці і прогнозі розвитку ситуації офіцери, як правило, звертають увагу на статус свого опонента. Офіцер враховує як його формальний статус (посада, військове звання, різниця у віці і т.д.), так і неформальний, тобто його ранг. Ранг опонента розглянемо як рівень його можливостей щодо реалізації своїх цілей в проблемній міжособистісній ситуації, його "силу", що виражається у впливовості його особистості, його фізичних, соціальних, матеріальних і інтелектуальних можливостях, знаннях, навичках і вміннях, досвіді вирішення подібних проблем. Це широта його соціальних зв'язків, масштаби групової підтримки.

У кожній четвертій ситуації офіцери насамперед звертають увагу на емоційні реакції опонентів. Ці реакції виступають в найбільш простому, зворотному зв'язку в ході взаємодії, що зовні фіксується, якому дозволяється корегувати свою поведінку по відношенню до опонента.

Лише кожний десятий офіцер в проблемній міжособистісній ситуації враховує душевний стан опонента як одну з найбільш важких для сприйняття і інтерпретації психологічних характеристик особистості. Це вимагає певних знань психології особистості, значного досвіду соціальної взаємодії, взаєморозуміння, в цілому достатньо розвиненої емпатії [1; 4]. Результати дослідження показали, що найбільш точний прогноз розвитку проблемної міжособистісної ситуації досягається при врахуванні та аналізі офіцерами статусу опонента і інтересів, що відстоюються ним. Тобто, щоб прорахувати, як розвиватиметься проблемна ситуація, важливо врахувати, що хоче опонент і, що він може зробити для реалізації своїх інтересів. Крім того, точнішому прогнозу розвитку ситуації сприяє врахування душевного стану опонента. Змістовний аналіз проблемних ситуацій показав, що точно або майже точно ситуація прогнозується при врахуванні декількох її основних

показників, особливо інтересів, статусу і душевного стану опонента. Переважна кількість ситуацій, в яких офіцери звертають увагу на декілька характеристик опонента, доводяться саме на ці показники. Найменш точно ситуація прогнозується в тому випадку, якщо офіцер основну увагу звертає на можливий збиток, який він може понести, і на дії опонента. При цьому з поля зору офіцерів випадають ключові рушійні чинники взаємодії, що не дозволяє їм прорахувати ситуацію на декілька дій (ходів) наперед.

Професійна приналежність офіцера може справляти вплив на точність прогнозу розвитку проблемної міжособистісної ситуації. Виявлено, що залежно від того, на яких посадах знаходяться офіцери, вони з різною точністю прогнозують розвиток проблемних ситуацій [8].

Офіцери з переважанням “гуманістичного” типу мислення, тобто представники по роботі з особовим складом, відносно частіше прогнозують розвиток проблемної міжособистісної ситуації, ніж офіцери з “командирсько-авторитарним” типом мислення, і частіше, ніж офіцери групи “змішаного, штабного” типу. Вони також точніше прораховують розвиток проблемних ситуацій, особливо порівняно з офіцерами управління частин.

Причини такої експозиції в наступному. По-перше, для офіцерів по роботі з особовим складом проблемна ситуація є предметом їх професійної діяльності, їм доводиться часто аналізувати і прогнозувати розвиток таких ситуацій. Для командирів і офіцерів управлінь проблемні міжособистісні ситуації більшою мірою розглядаються як значні перешкоди в їхній професійній діяльності, і вони рідше з ними зустрічаються. По-друге, офіцери по роботі з особовим складом краще підготовлені в психолого-педагогічному аспекті. Звідси – більш ефективний прогноз розвитку проблемних ситуацій у відносинах з офіцерами.

Перекручування сприйняття мотивів поведінки у проблемній міжособистісній ситуації. У проблемній ситуації відбувається перекручування власної мотивації поведінки. Як правило, собі приписуються соціально схвалювані мотиви (прагнення реалізувати свої службові обов’язки і права, боротьба за відновлення справедливості, захист честі і гідності і т.п.) [6; 8]. Власні помисли оцінюються як благородні, цілі – як піднесені, суспільно значущі і тому гідні реалізації. Виходячи з таких міркувань, офіцер приходить до висновку, що він правий. Офіцери, що аналізують ситуації, переконані, що вони відстоюють переважно службові інтереси, тоді як опоненти, на їх думку, це роблять в меншій мірі.

Таким чином, для проблемних ситуацій різних типів характерне перекручування сприйняття мотивів основних учасників. Власна мотивація розглядається як соціально схвалювана і значуща, а опонента – як соціально не приваблива, індивідуалістична спрямованість. Із зростанням напруженості ситуації зростає полярність в оцінках мотивації сторін, особливо при переході від передконфліктної до конфліктної ситуації.

Перекручування сприйняття особистісних якостей. Сприймаючи самого себе, офіцери зазвичай виділяють позитивні і привабливі риси. Так, при відстоюванні позиції така її характеристика, як логічність міркування, чіткість аргументації, наголошується у себе, а у свого опонента в рази менше.

Серед дій, які офіцери роблять в проблемних ситуаціях, прагнення зробити все, щоб ситуація не загострилася, у себе відзначають в майже в кожному третьому випадку, а у опонента (за оцінкою офіцерів) в три рази менше ситуацій.

Таким чином, для всіх типів проблемних ситуацій у офіцерів характерне перекручування сприйняття і оцінки ситуації. Перекручуванню піддаються як сама проблемна ситуація в цілому, так і її окремі складові: мотиви, вислови, дії і вчинки сторін, а також їх особистісні якості. Показником точності сприйняття проблемних ситуацій може служити точність прогнозу її розвитку. Найчастіше не прогнозуються конфліктні ситуації. Найменш точно прогнозуються доконфліктні ситуації. Точному прогнозу розвитку ситуації найчастіше заважають її швидкоплинність, відсутність інформації про можливі дії опонента і недооцінка важливості проблеми. Основними чинниками, що впливають на точність прогнозу розвитку ситуації, є: емоційний стан офіцера; його вміння концентрувати увагу на ключових параметрах ситуації; професійна приналежність офіцера і його вік.

При сприйнятті висловів, дій і вчинків власна позиція розглядається як нормативна, обґрунтована і ситуативно доцільна. Позиція опонента сприймається як помилкова, бездоказова, нормативно не підкріплена. В оцінці особи опонента фіксується посилення і гіперболізація її негативних рис і властивостей. У більшості проблемних ситуацій відбувається погіршення оцінки етичних рис опонента. При цьому, чим важче ситуація, тим більш низькі оцінки даються порядності опонента. Перекручування сприйняття іншого в умовах проблемних ситуацій приводить до формування негативного образу цього іншого. Цей негативний образ в гострих, напружених і затяжних ситуаціях виявляється у вигляді “образу ворога”.

Сторона взаємодії суб'єктів, що традиційно виділяється, – комунікативний процес – отримує своєрідний розвиток у проблемних ситуаціях. Виявлено, що у проблемних ситуаціях офіцери активно використовують різноманітні засоби комунікації для позначення своєї позиції і доведення її до опонента. Існує певне перекручування сприйняття офіцером, що аналізує проблемну міжособистісну ситуацію, тих засобів комунікації, які він використовував сам, і тих, які застосовувалися його опонентом. Такі соціально схвалювані засоби, як чітка аргументація, опора, на правові і етичні норми частіше фіксуються у власній мовній поведінці.

Одною з важливих проблем в аспекті аналізу засобів комунікації, використовуваних офіцерами в проблемній міжособистісній ситуації, є вивчення генези вибору особою тих або інших засобів комунікації. Так, Г. Топольницька виявила, що вибір засобів мовної дії на опонента в конфліктній ситуації залежить від індивідуально-психологічних властивостей особистості, особливостей міжособистісної перцепції, процесу самооцінювання [7]. Встановлено зв'язок між обраними офіцером засобами комунікації і переважаючою стратегією взаємодії, ефективністю зворотного зв'язку, що встановлюється в процесі комунікації, типом (гостротою і напруженістю) проблемної ситуації.

Стратегія взаємодії, яка реалізується офіцером в проблемній міжособистісній ситуації, визначає набір, арсенал засобів комунікації з опонентом. Так, виявлено, що при реалізації нормативної стратегії офіцери відносно частіше використовують (в порядку убутання) чітку аргументацію і підкріплення своїх вимог зверненнями на правові норми. Для переговорної стратегії характерне роз'яснення суті своїх інтересів і цілей, а також чітка аргументація і посилення на етичні принципи взаємодії. При маніпулятивній стратегії зростає частота застосування таких засобів, як посилення на авторитетну думку, особливо старших начальників, на подібні ситуації та інформування опонента про можливі складні для нього наслідки. Нарешті, конфронтаційна стратегія відрізняється частим використанням показу помилковості і неправильності позиції опонента, інформуванням його про можливі складні наслідки.

Ефективність зворотного зв'язку в комунікативному процесі, тобто те, якою мірою офіцер прислухається до опонента, його доводів та інформації, що поступає від нього, багато в чому зумовлює вибір ним засобів комунікації з опонентом. Наявність комунікативного зворотного зв'язку в умовах проблемної міжособистісної ситуації дозволяє корегувати засоби дії на іншого, при необхідності уточнювати свою стратегію взаємодії та ефективніше вирішувати проблему в цілому.

Аналіз показує, що у разі реалізації зворотного зв'язку в комунікативному процесі найчастіше використовуються такі засоби дії на опонента, як роз'яснення суті своїх цілей і інтересів і чітка аргументація пропозицій, що висуваються, і вимог. Найрідше застосовуються посилення на авторитетну думку і погрози.

Якщо зворотний зв'язок в комунікації малоефективний, то офіцер найчастіше просто наполягає на своїй точці зору, підкріплюючи її згадками правових норм або показує помилковість, неправомірність позиції опонента. Найрідше він посиляється на авторитетну думку і на подібні ситуації, які мали місце у минулому. Коли офіцер все ж таки прислухається до іншого, прагне його зрозуміти, то в цілому відносно частіше він вдається до роз'яснення своїх вимог і пропозицій та їхньої аргументації, ніж коли зворотний зв'язок малоефективний. У разі відсутності зворотного зв'язку відносно частіше реалізуються такі засоби комунікації, як показ помилковості, неправильності позиції опонента і різні погрози. За наявності ефективного зворотного зв'язку в комунікативному процесі ці показники знижуються. Не зазнає змін частота використання посилення на правові і моральні норми, подібні ситуації, що мали місце у минулому, і на авторитетну думку.

Таким чином, для проблемних ситуацій, як і для буденних, характерне найбільш часте використання засобів переконання. Ситуація передконфлікту характеризується посиленням застосування засобів переконання з акцентом на їх правове обґрунтування і частішим застосуванням прихованих погроз. У конфліктних ситуаціях опоненти концентрують свою увагу на критиці один одного, апеляції до моральних принципів і значно частіше застосовують погрози, у тому числі і відкриті. Іншими словами, роз'яснення своїх цілей та

інтересів, чітка аргументація не розвивають проблемну ситуацію, а, навпаки, гасять, вирішують її. Загостренню проблемній міжособистісній ситуації служать інтенсивне використання критики і погроз на адресу опонента.

У проблемних ситуаціях феномен “говоріння” домінує над феноменом “слухання”. Офіцер щиро намагається детально і дохідливо пояснити і представити свою позицію опонентові, сподіваючись, що він буде почутий. Зосереджуючи свою увагу на повідомленні, його уточненні і доповненні, офіцер часто так і залишається в ролі того, хто говорить, не входячи в роль того, хто слухає. У такому ж стані опиняється і протилежна сторона. В результаті чим більше офіцер говорить, тим менше він слухає. Тому у проблемних ситуаціях на відміну від звичайних знижується ступінь і вірогідність ухвалення офіцером аргументів свого опонента.

В проблемних ситуаціях зростає роль невербальних засобів комунікації. В умовах проблемної ситуації невербальні засоби більшою мірою виконують функцію не доповнення мови [5], а її заміщення. В процесі повсякденної взаємодії кожен з нас володіє певним патерном засобів невербальної комунікації. Цей комплекс “невербалізованості” індивідуальний для кожної людини. Він дозволяє людям, що оточують нас, отримувати значний обсяг інформації про наші індивідуально-психологічні характеристики: властивості, якості, стани. Типологічні особливості, властивості нервової системи, рівень культури та освіченості особистості й інші чинники визначають діапазон, обсяг і частоту прояву невербальних засобів в процесі взаємодії. У проблемних ситуаціях цей діапазон, обсяг і частота реалізації невербальних засобів комунікації зростають. Офіцерові як би не вистачає слів, комунікативний процес посилюється жестикуляцією, мімікою, відповідними позами і тому подібне. Крім того, збуджений або роздратований стан сприяє більш активній реалізації невербальних засобів комунікації.

Таким чином, обираючи конкретних комунікативних засобів в проблемних ситуаціях залежить від стратегії взаємодії, якій віддається перевага, ефективності зворотного зв'язку, гостроти ситуації, присутності в проблемних ситуаціях інших військовослужбовців.

Для проблемних ситуацій, як і для буденних, характерним є найбільш часте використання засобів переконання. Спільна військова діяльність є основною детермінантою взаємодії офіцерів в проблемній міжособистісній ситуації. Проблемні ситуації виникають найчастіше в основному виді військової діяльності офіцерів – в ході навчально-бойової діяльності. Службово-бойова діяльність служить могутнім прискорювачем та об'єктивним чинником розвитку ситуації. Чинник ієрархічних відносин діяльнісного типу є більш значущим порівняно з чинником міжособистісних відносин в аспекті впливу на виникнення і розвиток проблемних ситуацій.

Таким чином, закономірностями комунікації в умовах проблемної ситуації є: розширення спектру і зростання кількості вживаних засобів дії із зростанням гостроти і напруженості ситуації; домінування феномена “говоріння” над феноменом “слухання”; руйнуюча дія на комунікацію негативних емоційних станів офіцерів; зниження відкритості і відвертості по

відношенню один до одного; зростання ролі невербальних засобів комунікації; посилення критичності висловів на адресу опонента; переважання спонукальної інформації над тією що констатується.

Висновок. У проблемній ситуації офіцери інтенсивно взаємодіють, обирають, як правило, активні стратегії взаємодії. Пасивна стратегія або уникнення, відхід з ситуації – це швидше виключення, а не реальний феномен взаємодії офіцерів в проблемних ситуаціях. Виявилось, що спочатку офіцери орієнтуються на такі засоби переконання: роз'яснення своїх вимог, цілей, пропозицій щодо вирішення ситуації; чітка аргументація і посилення на правові норми, набагато рідше, як перший засіб дії на опонента, застосовується інформування про неприємні для нього наслідки. Надалі акцент робиться на чітку аргументацію, потім – на критику і далі – на приховані і явні погрози.

Для проблемних ситуацій характерне зниження доброзичливості у відношенні до опонента і зростання критичності комунікативної дії на нього. По-перше, іноді критичні вислови, вказівки в адресу партнера по спілкуванню приводять до виникнення проблемної ситуації. Це відбувається в тому випадку, якщо він не згоден з критикою на свою адресу, вважає її тенденційною, неадекватною упуцненням по службі або ж вона розглядається як образлива.

По-друге, в проблемних ситуаціях критика в цілому частіше використовується як засіб інформування свого опонента. У проблемній ситуації вона починає виконувати не лише функцію оцінки якості діяльності, поведінки або спілкування, але й функцію нанесення збитку опонентові, блокування його потреб особистого плану.

Особливістю комунікативного процесу в проблемних ситуаціях є переважання спонукальної інформації порівняно з тією яка констатується. Значний обсяг інформації у проблемній ситуації спрямований на зміну поведінки або діяльності опонента. У військового керівника це накази, розпорядження, вказівки, вимоги, нагадування про службовий обов'язок. Підлеглий, взаємодіючи з керівником, може апелювати до правових або етичних норм, висловлювати критичні зауваження, висувати пропозиції, звертатися з проханням. Всі ці комунікативні дії спрямовані або на активізацію діяльності (поведінки або спілкування) опонента, або на її зміну або припинення.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Велитченко Л.К.* Психологічні основи педагогічної взаємодії: дис. ... д-ра. психол. наук / Л.К. Велитченко/ Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006. – 422 с.
2. *Гаврюшенко В.В.* Спонукальна, когнітивна та регулятивна сторони взаємодії офіцерів у проблемних ситуаціях / В. В. Гаврюшенко / Збірник наукових праць №57. Серія: педагогічні та психологічні науки / гол. ред. Романишина Л.М. – Хмельницький : Видавництво НА ДПСУ, 2011. – С. 45–48. ”

3. Журавлев Г.Е. Прогнозирование в “игре с природой” и в конфликте / Г.Е. Журавлев, М.А. Цискаридзе // Вероятностное прогнозирование в деятельности человека. – М.: Наука, 1977. – С. 134–153.

4. Журавльова Л.П. Психологічні основи розвитку емпатії людини: дис. ... д-ра психол. наук / Л.П. Журавльова / Південноукраїн. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського, Одеса, 2008. – 434 с.

5. Лабунская В.А. Невербальное поведение (социально-перцептивный подход) / В. А. Лабунская. – Ростов-на-Дону: “Феникс”, 1988. – 246 с.

6. Семенов С.С. Релігія і армія (соціально-філософський аналіз взаємовідносин): дис. ... канд. філос. наук / С.С. Семенов / Харківс. військ. ун-т, Харків, 2004. – 205 с.

7. Топольницька Г.Ю. Психологічні умови формування культури міжособистісних відносин у курсантів-прикордонників: дис. ... канд. психол. наук / Г.Ю. Топольницька / Нац. акад. Держ. прикордонслужби України ім. Б. Хмельницького, Хмельницький, 2006. – 150 с.

8. Ягунов В.В. Військова дидактика: [навч. посіб.] / В.В. Ягунов. – К.: ВПЦ “Київський ун-т”, 2000. – 400 с.

В.А. Шемчук, кандидат педагогических наук
Национальный университет обороны Украины
имени Ивана Черняховского

СТРАТЕГИИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ВОЕННЫХ УПРАВЛЕНЦЕВ В УСЛОВИЯХ ПРОВЕДЕНИЯ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ ОПЕРАЦИИ: КОГНИТИВНАЯ КОМПОНЕНТА

В статье рассмотрена сущность стратегии взаимодействия в сложных проблемных ситуациях. Определенно стратегию взаимодействия, которая реализуется офицером в проблемной межличностной ситуации, определяет набор, арсенал средств коммуникации с оппонентом.

Ключевые слова: взаимодействие, коммуникация, восприятие, проблемная ситуация, военный управленец.

V. Shemchuk, PhD in Pedagogics,
National Defence University of Ukraine named
after Ivan Cherniakhovskiy

STRATEGIES OF CO-OPERATION OF MILITARY MANAGERMENTS IN THE CONDITIONS OF LEADTHROUGH OF ANTI-TERROR OPERATION: COGNITIVNA COMPONENT

In the article essence of strategy of co-operation is considered in difficult problem situations. Certainly strategy of co-operation, which will be realized an officer in a problem interpersonality situation, is determined by a set, arsenal of facilities of communication with an opponent.

Keywords: co-operation, communication, perception, problem situation, military management.